

Journal of
Buddhist Innovation Review

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสุขภาพที่ดีทางการเงิน

Buddhist Communication Innovation for Good Financial Health

Academic Articles

บทความวิชาการ

ขวัญตระกูล บุทธิจักร KHWANTRAKUN BUTTHICHAK

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ph.D. Student Department of Buddhist Communication Innovation Gradual School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

khwantrakun.but@mcu.ac.th

บุญเลิศ โอฐสุ Boonlert Otsu

อาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Lecturer Department of Buddhist Communication Innovation Gradual School

Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

boonlert.ot@mcu.ac.th

Article history:

Received: Aug 4, 2023 / Accepted: Aug 14, 2023

Revised: Aug 24, 2023 / Available Online: Aug 26, 2023

บทคัดย่อ

การสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีทางการเงิน มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับสารทุกกลุ่มตระหนักรู้ เห็นคุณค่าและความสำคัญของความรู้ทางการเงิน เข้าใจหลักการวิธีการวางแผนการเงินของตนเองเพื่อให้มีเงินพอใช้จ่ายเลี้ยงชีพตามอัตภาพและเต็มเต็มความสุขได้ตามที่ต้องการ มีเหลือเก็บสำรองเผื่อฉุกเฉินไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น และเป็นทุนสำหรับต่อยอดให้งอกเงยเพื่อปกป้อง รักษาและส่งต่อความมั่งคั่งไปสู่ลูกหลาน หลักการเบื้องต้นของการวางแผนการเงินส่วนบุคคลอันจะทำให้ทุกคนมีสุขภาพที่ดีทางการเงินได้นั้น ขั้นแรกคือการรู้จักตนเองรู้ว่าอะไรคือเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตจนกระทั่งสามารถบอกตัวเองได้ว่ารูปแบบชีวิตที่ต้องการนั้นเป็นแบบไหน มีเงินเป็นองค์ประกอบด้วยหรือไม่ หากว่าจำเป็นต้องมี ควรมีจำนวนเท่าไร ในกรอบระยะเวลาอีกกี่ปี จากนั้นจึงเข้าสู่กระบวนการวางแผนจัดการในขั้นตอนหารายได้ แบ่งปันส่วนเงินที่หามาได้เพื่อใช้จ่าย เก็บออม และลงทุนให้บรรลุเป้าหมายทางการเงินอันจะเป็นปัจจัยให้บรรลุเป้าหมายชีวิตต่อไป ในพระพุทธศาสนามีเนื้อหาหลักธรรมอยู่มากที่ว่าด้วยหลักการสื่อสารที่ดี และการบริหารจัดการทรัพย์สินหรือการวางแผนการเงินส่วนบุคคล สามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ นำเสนอเป็นพุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อเป็นเครื่องเตือนสติทุกคนในการใช้จ่ายไม่ให้เกินรายได้ เป็นการเสริมสร้างสุขภาพทางการเงินที่ดี มีความสุขตามอัตภาพสอดคล้องกับหลักกามโมคิสุข

คำสำคัญ: พุทธนวัตกรรม; การสื่อสาร; สุขภาพที่ดีทางการเงิน

Abstract

Communication for good financial health, it has objectives to raise awareness of all groups of audiences realizing the value and the importance of financial literacy, and understanding the principles and methods of financial planning for managing asset regarding to the basic needs and to fulfill the desirable happiness, to reserve in case of emergency, and to invest for asset growth aiming to protect, preserve and pass forward to the next generation. The basic principles of personal financial planning can make everyone to be in good financial health. Firstly, knowing yourself what your true purpose was and what kind of lifestyle you want. If it depends on the money, what amount should be paid in the next few years? Secondly, entering the process of financial planning to generate the income, to allocate the money for spending, to save, and to invest for achieving the financial goal that related to the life objective in the future. According to the Buddhism, there are many doctrines about the principles of good communication and asset management or personal financial planning. They can be analyzed, synthesized, and presented as a Buddhist communication innovation. Furthermore, they can remind everyone to be mindful that does not spend more than their income, to promote good financial health, and to stay pleasantly with the Buddhist principle of Sensual Pleasure.

Keywords: Buddhist Innovation; Communication; Good Financial Health

บทนำ

การประกาศพระศาสนาโดยการสื่อสารธรรมของพระพุทธเจ้านั้น นับเป็นนวัตกรรมทั้งในแง่ของเนื้อหา (Product) และกระบวนการสื่อสารเนื้อหา (Process) เนื้อหาหลักธรรมเป็นทั้งหลักความจริงที่ควรรู้ และหลักความดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ (พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์.รศ.ดร., 2556, หน้า 48) เป็นความรู้ประเภทโพธิญาณอันเกิดจากการตรัสรู้ ไม่ใช่เกิดจากการครุ่นคิดแบบปรัชญา เกิดจากความรู้แจ้งในธรรม ไม่ขัดแย้งกัน (พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธิ์ เขมงกโร สุทธิพันธ์, 2561, หน้า 2) เป็นคำสอนที่แสดงสัจธรรม ชี้ทางดำเนินชีวิตที่ปราศจากโทษ ช่วยให้เกิดความเจริญรุ่มเย็นได้อย่างแท้จริง เพราะมีคำสั่งสอนที่มีลักษณะพิเศษประเสริฐ ในการที่อาศัยเหตุผลอันถูกต้องเที่ยงตรงตามความเป็นจริงเป็นพื้นฐาน เป็นประโยชน์แท้จริงแก่ทุกคน (พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.9. (วศิน อินทสระ. สูเสรีภาพทางจิต คู่มือการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนาอย่างง่าย, 2560, หน้า ปกใน) มีองค์ความรู้มากมาย หลากหลาย มีคำสอนหลายชั้น หลายระดับ หลายแนว หลายลักษณะสามารถสนองความใฝ่รู้ของทุกคน ทั้งสำหรับผู้ครองเรือน ผู้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และผู้สละเรือนแล้ว ทั้งคำสอนเพื่อประโยชน์ทางวัตถุ และเพื่อประโยชน์ลึกซึ้งทางจิตใจ เพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์อย่างทั่วถึง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต, 2561, หน้า 11) แม้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการเงินหรือการบริหารทรัพย์สินก็มีอยู่มาก

ความรู้ทางการเงินในฐานะทักษะชีวิตที่จำเป็น

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมามีชีวิต ล้วนต้องอาศัยอาหารหล่อเลี้ยงร่างกายและจิตวิญญาณ ทำให้เกิดกำลังเจริญเติบโตและวิวัฒนาการได้ ในทางพระพุทธศาสนากล่าวไว้ว่า สพฺเต สดตา อาหารภูฏิติกา สรรพสัตว์ดำรงอยู่ได้ด้วยอาหาร (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 24 ข้อ 27 หน้า 61) ร่างกายดำรงอยู่ได้ด้วยอาหารคือข้าว (กวมิงการาหาร) จิตวิญญาณ ดำรงอยู่ได้ด้วยอาหารอีก 3 ประเภท คือ ผัสสาหาร มโนสัญเจตนาหาร และวิญญาณาหาร ในสภาพสังคมปัจจุบันอาหารไม่ว่าจะเพื่อเลี้ยงร่างกายหรือจิตวิญญาณล้วนแล้วแต่ต้องอาศัยสื่อกลางที่สำคัญในการแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้มา และสื่อกลางนั่นเองถูกสมมตินามเรียกว่า เงิน ดังนั้นแล้วในปัจจุบันทุก ๆ ชีวิตจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องเงินอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ถือปฏิสนธิในครรภ์ของมารดาจนกระทั่งเกิดและวาระสุดท้ายของชีวิต และการมีเงินทองทรัพย์สินนี้เองเป็นที่มาของความสุข การมีเงิน ได้ใช้จ่ายเงินเพื่อแลกกับสิ่งที่ต้องการเป็นสุข

ความรู้ทางการเงินจึงเป็นทักษะชีวิตอย่างหนึ่งที่จำเป็นสำหรับการดำรงอยู่บนโลกใบนี้ของทุกคน (จักรพงษ์ เมษพันธุ์, 2562, หน้า 13) ทุกคนควรเรียนรู้วิธีการหาเงิน ใช้จ่าย ทำให้เงินงอกเงย และทำให้มีเงินใช้อย่างเพียงพอบรรลุเป้าหมายที่ต้องการและเป็นไปตามอัตภาพของแต่ละบุคคล อย่างที่พระศรีธรรมภาณีกล่าวไว้ว่า เงินทองเป็นของจำเป็น มีเงินนั้นบ้างมีทองนั้นบ้าง ยากจนเงินทองพียงไม่มี ขาดเงินเมื่อไรก็เกิดทุกข์ ถ้ามีแล้วใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย เป็นหนี้เป็นสินก็ก่อให้เกิดทุกข์ ต้องมีวิธีจัดการเงิน คือให้มีรายได้ รายจ่าย และรายเหลือ ใช้จ่ายเท่าไรไม่รู้ แต่ให้กำหนดจดจำรายเหลือให้ดี (พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล, 2559, หน้า 165) หากทำได้เช่นนี้จะช่วยทำให้ทุกคนเกิดความมั่นคงทางการเงิน ลดความเสี่ยงในการดำรงชีวิต ช่วยลดปัญหาสังคมต่าง ๆ ที่มีสาเหตุมาจากปัญหาทางการเงิน เช่น ปัญหาการหย่าร้าง ปัญหาอาชญากรรมปล้น ปัญหาการขาดโอกาสทางการศึกษา เป็นต้น ด้วยเหตุดังกล่าวนี้เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น ทุกคนควรให้ความสำคัญและเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผนการเงินของตนเอง (การวางแผนการเงินส่วนบุคคล: เมื่อประชาชนมั่งคั่ง ประเทศชาติก็มั่นคง, วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ; 2553 ; 8 (4); 5)

สุขภาพที่ดีทางการเงิน

สภาวะทางการเงินที่เหมาะสม พอเพียง ไม่ติดขัดในการดำรงชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานที่จะทำให้สามารถต่อยอดเพิ่มความมั่งคั่งได้ในอนาคต หรือการมีเงินพอใช้จ่ายในทุกช่วงวัยของชีวิตไม่ว่าจะเป็นวัยทำงานหรือวัยเกษียณจนวาระสุดท้ายของชีวิต และมีโอกาสสร้างความมั่งคั่งต่อไปได้ เป็นดัชนีชี้วัดสุขภาพที่ดีทางการเงิน (จักรพงษ์ เมษพันธุ์, 2562, หน้า 210) หากบุคคลสามารถบริหารการเงินของตนเองให้มีประสิทธิภาพได้จักช่วยให้บรรลุเป้าหมายในหลาย ๆ ด้านของชีวิตที่ต้องการและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ การวางแผนการเงินส่วนบุคคลโดยการทำงานประมาณ การบริหารสภาพคล่อง บริหารเงินสด การใช้เครดิต การบริหารรายจ่ายทั้งในเรื่องการเสียภาษีรายได้บุคคลธรรมดา การซื้อที่อยู่อาศัย การซื้อรถยนต์ การจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับบุคคลโดยการทำประกันชีวิต รวมทั้งการบริหารเงินออมด้วยการลงทุน ตลอดจนการวางแผนการเงินสำหรับวัยเกษียณอายุและการวางแผนจัดการทรัพย์สินของตนเอง ทั้งหมดนี้เป็นเครื่องมือช่วยให้ทุกคนรู้จักตัวเอง รู้จักกำหนดเป้าหมายชีวิตของตนเอง รู้ว่าชีวิตมีอะไรเป็นเป้าหมาย แล้วเป้าหมายชีวิตที่ต้องการนั้นจำเป็นต้องใช้เงินหรือไม่ เป้าหมายนั้นมีเงินเป็นองค์ประกอบของความสำเร็จหรือไม่ ด้วยปริมาณหรือจำนวนเท่าไร การวางแผนการเงินส่วนบุคคลเป็นเรื่องของการใช้ชีวิตอย่างมีสติ อย่างไม่ประมาทตามหลัก

พุทธธรรม ความไม่ประมาทเป็นทางรอด พระพุทธเจ้าตรัสสอนให้ใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาท (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 10 ข้อ 218 หน้า 166) เมื่อเข้าใจชีวิตของตนเอง มีเป้าหมาย มีสติ มีวินัย สิ่งที่จะตามมาคือความไม่โลภ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เมื่อเป็นเช่นนั้น ความพอดี ภูมิคุ้มกันที่ดีทางการเงิน สุขภาพที่ดีทางการเงินดังกล่าวก็จะตามมา แม้พระพุทธเจ้าเองก็ทรงวางแผนในการดำเนินชีวิตเหมือนกัน อย่างเมื่อแรกตรัสรู้ทรงใช้เวลา 7 สัปดาห์ในการสำรวจทบทวนปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งตัวเนื้อหาหลักธรรมหรือพุทธนวัตกรรมที่ทรงค้นพบและธรรมชาติของมนุษย์หรือความแตกต่างของมนุษย์ใน ลักษณะรูปแบบต่าง ๆ เช่น ระดับสติปัญญาในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รวมไปถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอื่น ๆ จนได้ข้อสรุปเชิงกลยุทธ์แล้วกำหนดเป้าหมายเป็นเข็มทิศในการดำเนินชีวิตในฐานะพระพุทธเจ้าเอาไว้อย่าง ชัดเจน วัตถุประสงค์ ประเมินผลได้ แล้วดำเนินไปเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นอย่างมีวินัยตลอดพระชนม์ชีพ 45 พรรษา (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 19 ข้อ 822 หน้า 387) ด้วยความ พยายามพยายามอย่างไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ส่งต่อพุทธนวัตกรรมทั้งในแง่ของเนื้อหาและกระบวนการ สื่อสารเนื้อหาไว้เป็นมรดกธรรมให้พุทธบริษัทรุ่นต่อ ๆ ไป ได้ศึกษาปฏิบัติปกป้องคุ้มครองให้ดำรงอยู่ได้ตราบนาน บัจจุบันนี้

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสุขภาพที่ดีทางการเงิน

คำสอนของพระพุทธเจ้า หรือหลักความดีที่ควรรู้และความจริงที่ควรนำมาประพฤติปฏิบัติ ค้นพบ โดยพระพุทธเจ้าเมื่อ 2,500 กว่าปีมาแล้ว ตลอดระยะเวลาที่พระพุทธเจ้าทรงพระชนม์ชีพอยู่นับได้ 45 พรรษา ทรงทรมานพระวรกายไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อยเสด็จเที่ยวจาริกไปตามบ้าน นิคม เมืองน้อยใหญ่ ทั่วดินแดน ชมพูทวีป เพื่อสื่อสารหลักความดีและความจริงที่ทรงค้นพบอันเป็นแนวทางดำเนินชีวิตเพื่อประโยชน์ เพื่อ เกื้อกูล เพื่อความสุขของมวลมหาประชาชน ดังพระบาลีว่า

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงเที่ยวไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่คนเป็นจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลายเธอทั้งหลายจงแสดง ธรรมที่งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลางและงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถ พร้อมทั้ง พยัญชนะ อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง” (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 10 ข้อ 52 หน้า 53)

พระพุทธโฆษาจารย์ เปรียบเหมือนกุญแจดอกสำคัญที่เปิดประตูสู่โลกแห่งการสื่อสารพุทธธรรมหรือ พุทธนวัตกรรมการสื่อสาร การสื่อสารเพื่อสร้างเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของโลก การสื่อสารที่เปรียบ เหมือนการจุดไฟในที่มืด หงายของทีคว่า หรือบอกทางแก่คนหลงทาง

ปฐมบทแห่งพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร

ภายหลังตรัสรู้ผู้เขียนเห็นว่า พระพุทธองค์บรรลุเป้าหมายที่ต้องการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ในคัมภีร์ กล่าวไว้ว่า พระพุทธองค์ใช้เวลา 49 วัน 7 สัปดาห์ ณ บริเวณรอบ ๆ สถานที่ที่พระพุทธองค์ตรัสรู้ เพื่อเสวย วิมุติสุขด้วยการพิจารณาใคร่ครวญธรรมที่พระองค์ตรัสรู้ ((พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539, เล่มที่ 4 ข้อ 1-9 หน้า 1-14) เหตุการณ์ในตอนนี้อย่างที่ผู้เขียนมีความเชื่อว่า พระพุทธองค์ไม่ เพียงแต่พิจารณาปฏิจักษุสัมปทาและเสวยวิมุติสุขเท่านั้น แต่ทรงกำลังพิจารณาเพื่อกำหนดเป้าหมายใหม่ เพราะเป้าหมายอันยิ่งใหญ่เดิมคือการตรัสรู้นั้นได้สำเร็จไปแล้ว ต่อแต่นี้พระพุทธองค์ควรจะดำเนินชีวิตใน

ฐานะพระพุทธเจ้าอย่างไร ? เป็นคำถามที่รอคำตอบ และภายหลังการพิจารณาใคร่ครวญปัจจัยภายในคือพุทธธรรม ประกอบกับปัจจัยภายนอกคือเวไนยสัตว์พร้อมทั้งสภาพแวดล้อมชีวิต สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครองของคนในยุคนั้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระพุทธองค์จึงสรุปและกำหนดเป็นวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายเอาไว้ว่าจักไม่ปรินิพพานตราบที่สาวกยังไม่เข้มแข็งจนสามารถปราบปรามได้ คือจักรงงานบำเพ็ญพุทธกิจอยู่จนกว่าสงฆ์จะพึงตนเองได้อย่างแท้จริง โดยในพระบาลี (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่ม 19 ข้อ 822 หน้า 386-387) มีใจความว่า

“เราจะยังไม่ปรินิพพานตราบเท่าที่ภิกษุทั้งหลายผู้เป็นสาวกของเรายังไม่เฉียบแหลม ไม่ได้รับการแนะนำ ไม่แก่กล้า ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ประพฤติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตนแล้วแต่ก็ยังบอก แสดง บัญญัติ กำหนด เปิดเผย จำแนก ทำให้ง่ายไม่ได้ ยังแสดงธรรมมีปาฏิหาริย์ ปราบปรามวาทที่เกิดขึ้นให้เรียบร้อยโดยชอบธรรมไม่ได้”

พระบาลีนี้ สะท้อนให้เห็นถึงพุทธวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายอันสูงสุดสำหรับเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของการสื่อสารพุทธธรรม นับเป็นจุดเริ่มต้นเป็นปฐมบทแห่งพุทธนวัตกรรมการสื่อสารที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้รับสารทุก ๆ กลุ่ม เป็นมรดกธรรมล้ำค่าต่อมวลมนุษยชาติตราบเท่าปัจจุบัน

องค์ประกอบของพุทธนวัตกรรมการสื่อสาร

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารหรือการสื่อสารพุทธธรรมมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) ผู้สื่อสาร 2) ตัวสาร 3) ผู้รับสาร และ 4) วิธีการสื่อสาร สอดคล้องกับทฤษฎีการสื่อสารของ เดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo) ที่เรียกว่า “S-M-C-R Model” (แวนาซีเซห์ ดาหะยี, 2556, หน้า 130-133) อธิบายไว้ว่า กระบวนการสื่อสารของมนุษย์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 1) ผู้ส่งสาร (Sender) ต้องเป็นผู้ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการ “การเข้ารหัส” (Encode) เนื้อหาข่าวสาร มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับเพื่อผลในการสื่อสารมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่งและควรจะมีสามารถในการปรับระดับของข้อมูลนั้นให้เหมาะสมและง่ายต่อระดับความรู้ของผู้รับ ตลอดจนพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับผู้รับด้วย 2) สาร (Message) เกี่ยวข้องด้านเนื้อหา สัญลักษณ์ และวิธีการส่งข่าวสาร 3) สื่อ (Channel) การที่จะส่งข่าวสารโดยการให้ผู้รับได้รับข่าวสาร ข้อมูลโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 หรือเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง คือ การได้ยิน การดู การสัมผัส การลิ้มรส หรือการได้กลิ่น 4) ผู้รับสาร (Receiver) ต้องเป็นผู้มีทักษะความชำนาญในการสื่อสารโดยมีความสามารถในการ “การถอดรหัส” (Decode) สาร เป็นผู้ที่มีทัศนคติ ระดับความรู้และพื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมเช่นเดียวหรือคล้ายคลึงกันกับผู้ส่งจึงจะทำให้การสื่อสารความหมายหรือการสื่อสารนั้นได้ผล

การสื่อสารจึงมีเรื่องใหญ่ ๆ ที่ต้องคำนึงถึงโดยเฉพาะผู้ส่งสารต้องมีทักษะในการสื่อสารที่ดีเยี่ยมก่อนสื่อสารต้องคิดให้รอบด้านทั้งภาษากาย วาจา ตลอดจนรวมถึงภาษาใจ กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้รับสาร และรู้จักกลุ่มเป้าหมายนั้นเพื่อออกแบบการสื่อสารให้เหมาะสมกับผู้รับสาร เรื่องที่จะสื่อสารต้องถูกต้องเหมาะสมชัดเจน สอดคล้องกับความเป็นจริง ทำให้เกิดประโยชน์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์นั้น ๆ เฉพาะเจาะจงตรงกับกลุ่มเป้าหมาย ตรงเวลาด้วยกระบวนการหรือวิธีที่เหมาะสม

คุณสมบัติของผู้สื่อสาร

ผู้สื่อสารที่ดีทางพระพุทธศาสนาต้องมีคุณสมบัติ 7 ประการ 1) ธัมมัญญูตา เป็นผู้รู้ธรรมะ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้กฎแห่งธรรมดา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล รู้เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสารเป็นอย่างดี 2) อัถถัญญูตา รู้จักเนื้อหาสาระความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ที่แน่นอนของการสื่อสาร 3) อัถตัญญูตา รู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองนั้นเป็นใคร มีความรู้ ความสามารถ ความถนัดและคุณธรรม มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร 4) มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ ความพอดีในการสื่อสาร ไม่น้อยเกินไป ไม่มากเกินไป ไม่บ่อยเกินไป 5) กาลัญญูตา รู้จักเวลาอันเหมาะสม เวลาไหนควรสื่อสาร เวลาไหนไม่ควรสื่อสาร สื่อสารให้ตรงเวลา 6) ปริสัจญูตา รู้จักกลุ่มเป้าหมายหรือรู้จักชุมชน สังคม รู้ว่าสื่อสารอย่างไรจึงจะเหมาะสมกับกลุ่มชนนั้น ๆ 7) ปุคคัลัญญูตา หรือ ปุคคลปโรปรัญญูตา รู้จักบุคคล รู้จักความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัชฌาศัยความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิงหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะสื่อสารกับบุคคลนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี การที่ผู้สื่อสารรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ ย่อมทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้ (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 23 ข้อ 65 หน้า 114)

นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติอีก 7 ประการ ที่นักสื่อสารแนวพุทธจะพึงมี คือ 1) ปีโย น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา ไต่ถาม 2) ครุ น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งใจ และปลอดภัย 3) ภาวนียโย น่าเจริญใจ น่ายกย่อง หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ่ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ 4) วตตา จ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร 5) วจนกฺขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำวิพากษ์วิจารณ์ อุดหนุน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่นุญเฉียว 6) คมภีรณฺจ กถ กตฺตา แดลงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป 7) โน จฺญฺฐาเน นิโยชเย ไม่ชักนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 23 ข้อ 34 หน้า 33)

และยังมีคุณสมบัติที่สำคัญอีก 4 ประการ ที่จะเป็นอุปการะให้การสื่อสารพุทธธรรมประสบผลสำเร็จ คือ ความแตกฉาน ได้แก่ ปฏิสัมภีตา หมายถึง ปัญญาที่ถึงความแตกฉาน ความชำนาญพิเศษประกอบด้วย 1) อัถถปฏิสัมภีตา แตกฉานในอรรถ คือ เข้าใจชำนาญในการอธิบายข้อความอย่างลึกซึ้ง คาดการณ์ถึงผลที่จะได้รับจากการกระทำใดๆได้อย่างถูกต้องแม่นยำ 2) ธัมมปฏิสัมภีตา แตกฉานในธรรม คือ เข้าใจชำนาญในการจดจำหลักสำคัญในหัวข้อธรรมที่อธิบายไว้ได้แล้วนำมาตั้งเป็นกระทู้ เข้าใจแตกฉานในการหาสมมติฐานหรือสาเหตุของเรื่องต่างๆที่เกิดขึ้นได้ 3) นินฺรุตติปฏิสัมภีตา แตกฉานในนินฺรุตติ คือ เข้าใจชำนาญในภาษาเขียนภาษาพูดชำนาญหลายภาษา พูดโน้มน้าวใจคนให้ทำตามได้ 4) ปฏิภาณปฏิสัมภีตา แตกฉานในปฏิภาณ คือ ฉลาดหลักแหลมปฏิภาณไหวพริบดี (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 21 ข้อ 172 หน้า 216)

คุณภาพของสาร

ส่วนนี้เน้นว่ามีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นแก่นเป็นสาระที่แท้จริงแห่งพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยลักษณะ 5 ประการ คือ 1) สัจจะ เรื่องที่สื่อสารต้องเป็นเรื่องจริง 2) ตถตา เรื่องที่สื่อสารต้องเป็นเรื่องแท้เสมอตามสภาพที่แท้จริง 3) กาละ เรื่องที่สื่อสารต้องเหมาะสมกับกาลเวลา 4) ปิยะ เรื่องที่สื่อสารเป็นเรื่องที่คนชอบ

หรือเสนอโดยวิธีที่ผู้รับสารชื่นชอบ 5) อัถละ เรื่องที่สื่อสารต้องมีประโยชน์ต่อตนเอง ต่อคนอื่น หรือทั้งตนเอง และคนอื่น (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 13 ข้อ 94 หน้า 73)

คุณลักษณะของผู้รับสาร

เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบของการสื่อสารพุทธธรรมที่มีความสำคัญมากในการสื่อสารแต่ละครั้ง พระพุทธเจ้าใคร่ครวญด้วยพระญาณอย่างแจ่มแจ้งแล้วจึงสื่อสาร หาได้สื่อสารกับใครก็ได้ ผู้รับสารต้องพร้อม ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตัวอย่างเช่น พระวัคกลี พระพุทธเจ้าทรงรอเวลานานถึง 3 เดือนเพื่อให้พระวัคกลี พร้อมแล้วจริง ๆ จึงทรงแสดงธรรมโปรด อีกตัวอย่างหนึ่ง มีชายหนุ่มคนหนึ่งหิวมากมาเพื่อฟังธรรม พระองค์ก็ หาได้รับแสดงธรรมโปรดไม่ พระองค์รอให้ชายหนุ่มคนนั้นกินข้าวให้อิ่มเสียก่อนพร้อมแล้วจริง ๆ จึงแสดง ธรรมให้ฟัง เป็นต้น ในแง่เชิงหลักการก็มีแบ่งจำแนกคุณลักษณะของผู้รับสารไว้เป็นกลุ่มตามความชอบ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) รูปปมาณิกา คนที่ชื่นชอบรูป ถือเอารูปเป็นประมาณ 2) โสสปมาณิกา คนที่ชื่นชอบเสียง ถือเอาเสียงเป็นประมาณ 3) ลูขปมาณิกา คนที่ชื่นชอบความสมณะ ถือเอาความสมณะเป็นประมาณ 4) ธรรมป มาณิกา คนที่ชื่นชอบเนื้อหาสาระ ถือเอาธรรมเป็นประมาณ (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 21 ข้อ 65 หน้า 93)

นอกจากนี้ยังมีการจำแนกคุณลักษณะของผู้รับสารไว้อีกแบบตามกำลังสติปัญญา 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) อุกขมฤตัญญู ผู้สามารถรู้ได้เพียงยกหัวข้อขึ้นแสดงก็อาจรู้ได้ในทันที 2) วิปจิตัญญู ผู้สามารถรู้ ได้เมื่ออธิบายหัวข้อที่ยกขึ้นไว้ 3) เนยยะ ผู้สามารถเข้าใจได้เมื่ออธิบายอย่างละเอียด ชักถาม ทบทวน 4) ปทปรมะ ผู้ที่จะต้องทบทวนหลาย ๆ รอบ ซ้ำแล้วซ้ำอีก (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 21 ข้อ 133 หน้า 102)

คุณลักษณะของผู้รับสารว่าตามลักษณะพฤติกรรมมีอีก 6 กลุ่ม ตามแหล่งที่เกิดของพฤติกรรม ประกอบด้วย 1) รากจريت ผู้มีรากะเป็นความประพฤติกติ (หนักไปทางรักสวย รักงาม มักติดใจ) 2) โทสจريت ผู้มี โทสะเป็นความประพฤติกติ (หนักไปทางใจร้อน ขี้หงุดหงิด) 3) โมหจريت ผู้มีโมหะเป็นความประพฤติกติ (หนักไปทางหลงใหลในมายา) 4) สัทธาจريت ผู้มีศรัทธาเป็นความประพฤติกติ (หนักไปทางน้อมใจเชื่อ) 5) พุทธิ จريت ผู้มีความรู้เป็นความประพฤติกติ (หนักไปทางคิดพิจารณา) 6) วิตกจريت ผู้มีวิตกเป็นความประพฤติกติ (หนักไปทางคิดจับจดฟุ้งซ่าน) (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 29 ข้อ 154 หน้า 430)

วิธีการสื่อสาร

การสื่อสารธรรมในพระพุทธศาสนาโดยหลักใหญ่มี 2 ลักษณะ 1) ธรรมาธิชฐาน การสื่อสารโดย เน้นที่ตัวสารหรือธรรมเป็นสำคัญ วิธีนี้จะเหมาะกับผู้รับสารกลุ่มอุกขมฤตัญญูหรือธรรมปมาณิกา หรือว่าใน ปัจจุบันอาจเรียกว่ากลุ่มนักวิชาการผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนมามากเป็นพหูสูต มีข้อมูลเยอะ และ 2) บุคลาธิชฐาน เป็นรูปแบบวิธีการสื่อสารพุทธธรรมที่เน้นผู้รับเป็นสำคัญ ผู้สื่อต้องรู้จักผู้รับเป็นอย่างดีสามารถสื่อสารได้ตรงกับจริตผู้รับ สื่อสารสิ่งที่ผู้รับคุ้นเคยได้ฟังแล้วก็สามารถเข้าใจได้โดยง่ายคิดเชื่อมโยงกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ทันที เป็นวิธีการสื่อสารที่ผู้เขียนเห็นว่าเหมาะกับผู้รับทุกกลุ่มทุกประเภท แต่เป็นวิธีการที่ผู้สื่อสารต้อง เตรียมพร้อมมากเพราะต้องวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายให้ออกบอกให้ถูกว่ากลุ่มเป้าหมายคือผู้รับสารนั้นมีพื้น ความรู้ ระบบสังคมวัฒนธรรม ทักษะการสื่อสารเป็นอย่างไร

กล่าวให้ละเอียดออกไปอีก พระพุทธศาสนามีวิธีการสื่อสารธรรมที่มีประสิทธิภาพ เรียกว่า องค์แห่งธรรมกลี 5 ประการ คือ 1) สื่อสารพุทธธรรมไปตามลำดับไม่ดัดจริตให้สับสน หรือขาดความ 2) สื่อสารชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้ผู้รับสารเข้าใจ 3) สื่อสารสั่งสอนด้วยเมตตา ตั้งจิตปรารถนาให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับสาร 4) ไม่สื่อสารพุทธธรรมเพราะเห็นแก่ลาภ 5) ไม่สื่อสารพุทธธรรมกระทบตนและผู้อื่น คือ ไม่ยกตน ไม่เสียตีสิ่มผู้อื่น

ยังมีอีก 4 วิธีที่เป็นแบบแผนการสื่อสารธรรมมีคำเรียกสั้น ๆ ว่า แจ่มแจ้ง จูงใจ แก่ล้า ร่าเริง เรียกว่าพุทธลีลาการสื่อสาร 4 ส คือ 1) สันตสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนเหมือนจูงมือไปดูให้เห็นกับตา 2) สมာทปนา ชักจูงใจให้เห็นจริงด้วยการชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปใช้ 3) สมุตเตชนา รั้งใจให้แก่ล้า บังเกิดกำลังใจ ปลุกใจให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จ 4) สัมปหังสนา ซื่อโลมใจให้เข้มขึ้น ร่าเริง เบิกบาน ไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวัง ((พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, เล่มที่ 9 ข้อ 322 หน้า 124)

หลักการเพื่อการสื่อสารสร้างสุขภาพที่ดีทางการเงิน

การสื่อสารเพื่อสร้างสุขภาพทางการเงินที่ดีด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาพบว่า มี 2 ระดับ คือ ระดับที่เป็นการระบุเป้าหมาย และระดับที่เป็นวิธีการเพื่อไปสู่เป้าหมายในแต่ละขั้นตอน

ระดับเป้าหมาย

หลักการข้อนี้ เรียกว่า กามโมคีสสุข มีเนื้อหาสะท้อนให้เห็นถึงทัศนะของพระพุทธศาสนาต่อเป้าหมายการดำรงชีพของคฤหัสถ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเงินทอง มีใจความสำคัญแนะนำให้บุคคลควรตั้งเป้าหมายความสุขไว้ 4 อย่าง ประกอบด้วย 1) สุขจากการมีทรัพย์สินเงินทอง 2) สุขจากการได้ใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองบริโภค 3) สุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ 4) สุขเกิดจากการประกอบกิจการที่ปราศจากโทษ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 21 ข้อ 62 หน้า 90)

ระดับวิธีการ

ในระดับนี้ พบว่ามี 4 ขั้นตอน คือ 1) การแสวงหาทรัพย์ หรือการหารายได้ 2) การจัดสรรแบ่งสัดส่วนรายได้ที่หามา หรือการบริหารจัดการทรัพย์สินที่มี 3) การบริโภคใช้สอย หรือการบริหารรายจ่าย 4) การต่อยอดลงทุนเพื่อปกป้องรักษาทรัพย์สินที่มีไม่ให้สูญหาย หรือเสื่อมค่า และเป็นการทำให้ทรัพย์สินงอกเงยเพื่อส่งต่อความมั่งคั่งสู่ลูกหลาน

ขั้นตอนที่ 1 ว่าด้วยการแสวงหาทรัพย์ หรือการหารายได้

เริ่มด้วยการงดเว้นอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดจากการไปยุ่งเกี่ยวกับช่องทางของความเสื่อม ความพินาศ หรือทางอันเป็นเหตุย่อยยับแห่งโภคทรัพย์ เรียกว่า อบายมุข มีด้วยกัน 6 ทาง ประกอบด้วย 1) ติดสุราและของมีนเมา 2) ชอบเที่ยวกลางคืน 3) ชอบเที่ยวดูการละเล่น 4) ติดการพนัน 5) คบคนชั่ว 6) เกียจคร้านการทำงาน (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่ม 11 ข้อ 178 หน้า 196) หลักธรรมข้อนี้เปรียบได้กับวัคซีนป้องกัน กำจัดสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ไม่ให้เกิดขึ้น จากนั้นก็เป็นหลักการเพื่อการประพฤติปฏิบัติ เรียกว่า หลักกฐินอัมมิกัตถะ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่ออำนวยประโยชน์สุขขั้นต้นมี 4 ประการ ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทา ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริตฝึกฝนให้มีความชำนาญ และรู้จักใช้ปัญญาสอดคล้อง ตรวจสอบหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุด จัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี 2) อารักขสัมปทา รู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และ ผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วย

กำลังงานของตนไม่ให้เป็นอันตราย หรือเสื่อมเสีย 3) กัลยาณมิตรตาคบคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักเสวนาคบหาคน ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ที่ซุกงูไปในทางที่เสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้รู้ ผู้ทรงคุณ ผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือและมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงาน 4) สมชีวิตา เลี้ยงชีวิตแต่พอดีคือ รู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้มิให้ฝืดเคือง หรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่ม 23 ข้อ 54 หน้า 340-344)

ขั้นตอนที่ 2 ว่าด้วยการจัดสรรแบ่งสัดส่วนรายได้ หรือการบริหารจัดการทรัพย์สินที่มี

ขั้นตอนนี้ นับว่าสำคัญมากคนจะยากดีมีเงิน ก็ตรงขั้นตอนนี้แหละ ผู้คนส่วนใหญ่มักได้รับการ แนะนำพร่ำสอนให้รู้จักวิธีการหาเงิน เรียนหนังสือจบสูง ๆ มีการมีงานดีดีทำ มีรายได้เงินเดือนเยอะ ๆ แต่ สุดท้ายไม่รู้วิธีจัดการกับเงินที่หามาได้ ใช้จ่ายไป หรือเก็บไว้โดยไม่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่ม เป็นที่น่าอัศจรรย์ พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงได้วางหลักการสำคัญไว้ให้พุทธบริษัทได้นำมาเป็นหลักในการบริหาร จัดสรร ทรัพย์สินด้วยหลักโภควิภาค 4 ทรงแนะนำให้จัดสรร แบ่งเงินที่หามาได้ออกเป็น 4 ส่วน 3 กลุ่มตาม วัตถุประสงค์ในการใช้จ่าย คือ 1 ส่วน ใช้จ่ายตัวเอง ครอบครัว และบุคคลที่เกี่ยวข้อง 2 ส่วน เก็บออม ประกอบอาชีพ และต่อยอดลงทุน อีก 1 ส่วน เก็บไว้สำรองเผื่อฉุกเฉินใช้จ่ายในยามจำเป็น ซึ่งมีความ สอดคล้องเข้ากันได้เป็นอย่างดีกับหลักการวางแผนการเงินส่วนบุคคลในปัจจุบัน (พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 11 ข้อ 265 หน้า 210-212)

ขั้นตอนที่ 3 การบริโภควิถีพอประมาณ หรือการบริหารรายจ่าย

วิธีการใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้ เรียกว่า หลักโภควิธธรรม 5 ประการ 1) เลี้ยงตัว มารดาบิดา บุตรภรรยา และคนในปกครองทั้งหลายให้เป็นสุข 2) บำรุงมิตรสหายและผู้ร่วมกิจการงานให้เป็นสุข 3) ใช้จ่ายป้องกันภัยอันตราย 4) ทำพละ 5 อย่าง ประกอบด้วย (1) ญาติพละ สงเคราะห์ญาติ (2) อติถิพละ ต้อนรับแขก (3) ปุพพเปตพละ ทำบุญอุทิศให้ผู้ล่วงลับ (4) ราชพละ บำรุงราชการด้วยการเสียภาษีอากรเป็นต้น (5) เทวตาพละ ถวายเทวดา สักการะบำรุงหรือทำบุญอุทิศสิ่งทีเคารพบูชา ตามความเชื่อถือ และ 5) อุภถัมภ์บำรุงสมณ พราหมณ์ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 21 ข้อ 61 หน้า 88) และในการบริโภควิถีพอประมาณพระพุทธศาสนาให้ยึดหลักความพอประมาณ ดังพระบาลีว่า โภชนะ มตตถนญตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค

ขั้นตอนที่ 4 ว่าด้วยการต่อยอดลงทุนเพื่อปกป้องรักษาทรัพย์สินที่มีไม่ให้อายุหาย หรือเสื่อมค่า และเป็นการทำให้ทรัพย์สินงอกเงย เพื่อส่งต่อความมั่งคั่งสู่ลูกหลาน

วิธีการที่จะทำให้บุคคลสามารถดูแลรักษาบริหารจัดการทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความเหน็ดเหนื่อย ยากลำบากนั้นต้องอาศัยความรู้ (จักขุมา) มีความรอบรู้ในการประกอบอาชีพนั้น ๆ เป็นอย่างดี หูตาไว ขยัน ติดตามข่าวสารที่จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างรายได้เพื่อสร้างโอกาสให้กับตนเอง พัฒนาตนเองให้พร้อมมีความสามารถ มีทักษะความชำนาญ เชี่ยวชาญในกิจการงานที่จะทำอย่างรอบด้าน (วิธูโร) และที่สำคัญต้อง เป็นคนที่มีพรรคพวกหรือกัลยาณมิตรคอยให้อาศัยทั้งในแง่ของการให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาหรือเป็นแหล่ง เงินทุนและในส่วนของตนเองก็ต้องเป็นคนที่มีเครดิตเป็นที่เชื่อถือไว้วางใจของแหล่งทุนด้วย (นิสสยสัมปันโน) ทั้ง 3 ข้อธรรมนี้รวมเรียกว่า ปาปณิกธรรม (พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539: เล่มที่ 20 ข้อ 495 หน้า 146)

บทสรุป

พุทธนวัตกรรมการสื่อสารการเพื่อสุขภาพที่ดีทางการเงิน หรือการสื่อสารเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีทางการเงินด้วยหลักธรรมหรือกระบวนการทางพระพุทธศาสนา มีรายละเอียดครอบคลุมทั้งหลักการสื่อสารที่พึงประสงค์ในทางพระพุทธศาสนาที่จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายระดับความสำเร็จไว้อย่างชัดเจน มีกระบวนการสื่อสารที่มีองค์ประกอบที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) ผู้ส่งสารจะต้องมีคุณสมบัติเป็นคนที่มีความเมตตา กรุณา เข้าอกเข้าใจผู้รับสาร มีวิชาความรู้ในเรื่องที่จะสื่อสารอย่างละเอียดลึกซึ้ง มีจริงหรือความประพฤติเป็นที่น่าเชื่อถือเป็นแบบอย่างที่ดี 2) เนื้อสาร หรือหลักธรรม ที่จะสื่อสารออกไปต้องเป็นเรื่องจริง ถูกต้อง มีความทันสมัย เป็นที่ชื่นชอบของผู้รับสาร และที่สำคัญต้องมีประโยชน์ 3) ผู้รับสาร เพื่อผลลัพธ์ที่ดีของการสื่อสาร มีจำแนกแบ่งประเภทของผู้รับสารไว้หลายกรณี คือ แบ่งตามระดับสติปัญญา แบ่งตามลักษณะความประพฤติ แบ่งตามความชื่นชอบ 4) วิธีการสื่อสาร โดยสรุปมี 2 แบบ คือ แบบธรรมาธิษฐาน กับ แบบบุคลาธิษฐาน ด้านการวางแผนการเงินเพื่อสร้างสุขภาพที่ดีทางการเงิน มีรายละเอียดครบถ้วนเริ่มตั้งแต่การวางแผนเป้าหมายของชีวิตให้มีความสุขด้วยการมีทรัพย์ และการใช้จ่ายทรัพย์ ไปสู่กระบวนการสู่เป้าหมายด้วยหลักธรรมเพื่อการหารายได้ด้วยไม่ยุ่งเกี่ยวกับบอขายมุข ส่งเสริมความขยันหา ขยันรักษา คบเพื่อนดี มีชีวิตที่พอเหมาะแก่อัตภาพ เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้วก็บอวิธีการจัดการกับทรัพย์นั้นโดยการแบ่งเป็นส่วน ๆ ตามวัตถุประสงค์ แนะนำวิธีการใช้สอยบริโภคเพื่อประโยชน์สูง ประหยัดสุด และเมื่อพื้นฐานทางการเงินดีแล้วก็แนะนำให้ต่อยอดลงทุนเพื่อให้เงินงอกเงยโดยการรู้จักแสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองให้มีทักษะความชำนาญ และมีกัลยาณมิตรไว้คอยแนะนำ หากสังคมไทยที่มีพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณ เป็นรากฐานแห่งวิถีวัฒนธรรมประเพณี เป็นหลักยึดในการดำรงชีวิตได้หันมาสนใจศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับการวางแผนการเงินส่วนบุคคลย่อมจะช่วยให้ผู้คนในสังคมไทยห่างไกลปัญหาทางการเงินในทางตรงกันข้ามย่อมจะเป็นผู้ที่มีสุขภาพที่ดีทางการเงิน มีใช้จ่ายพอแก่อัตภาพ มีความสุขไปตลอดทุกช่วงวัยของชีวิต

เอกสารอ้างอิง :

หนังสือ :

จักรพงษ์ เมษพันธุ์. (2562). *MONEY 101 เริ่มต้นนับหนึ่งสู่ชีวิตการเงินอุดมสุข*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซีเอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).

วศิน อินทสระ. (วศิน อินทสระ). *สู่เสรีภาพทางจิต คู่มือการปฏิบัติสมถะและวิปัสสนาอย่างง่าย*. เชียงใหม่ : บริษัท สันติภาพแพ็คพรีนซ์ จำกัด.

พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธิ์ เขมงกโร สุทธิพันธุ์). (2561). *เพชรพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เจริญการพิมพ์.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ วันจันทร์.รศ.ดร.). (2556). *พุทธปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีธรรมภาณี (วัลลพ โกวิโล). (2559). *ธรรมนิเทศ ปกิณณกถา-มงคลกถา-ธรรมเทศนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ พระพุทธศาสนาของธรรมสภา.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎก ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2561). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธานุภาพธรรมสภา.

แวอาชีวะ ดาหะยี. (2556). *หลักนิเทศศาสตร์*. ภาควิชานิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

วารสาร :

กฤษฎา เสกตระกูล. (กุมภาพันธ์-พฤษภาคม 2553). การวางแผนการเงินส่วนบุคคล: เมื่อประชาชนมั่งคั่งประเทศชาติก็มั่นคง. บทความทั่วไป. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*. 8(4); 5.

Reference :

Books :

Chakraphong Maesapan. (2019). *MONEY 101: Starting from Scratch Towards a Financially Abundant Life*. Bangkok: SE-ED Education Public Company Limited.

Wasin Intasara. (Wasin Intasara). *Towards Mental Freedom: A Simple Guide to Samatha and Vipassanā Practice*. Chiang Mai: Santipap Packprint Co., Ltd.

PhraPhromwachirayan (Pasarit Khemangkaro Sutthiphan).(2018). *Phet Phra Traipitak*. Bangkok: Charoen Printing House.

Phra Sri Khamphiranyan (Somjin Wanchai, Assoc. Prof. Dr.). (2013). *Buddhist Philosophy*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House.

Phra Sri Thammaphani (Vallop Kovilo). (2016). *Dhammanithet: Miscellaneous Discourses, Auspicious Discourses, and Sermons*. Bangkok: Dhamma Sabha Buddhist Printing House.

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka Mahachulalongkornrajavidyalaya Edition*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House.

Somdej Phra Buddhaghosacharya (P.O. Payutto). (2018). *Buddhadhamma (Original Edition)*. Bangkok: Dhamma Sabha Printing House. The Buddhist Teachings of Dhamma Sabha.

Wa'azizah Dahayi. (2013). *Principles of Communication Studies*. Department of Communication Studies, Faculty of Management Science, Yala Rajabhat University.

Journal :

Kritsada Sektrakul. (February-May 2010). Personal financial planning: When people are wealthy, the nation is stable. *Journal of the National Defence College*. 8(4); 5.